

Àlbum
Concepció G. Maluquer

Centre Català del PEN Club

Concepció G. Maluquer va néixer a la llinda d'un balandre quan encara era estiu. Com que era fembra cregueren que no valia per grans designis i pensaren que no era prudent fer conjur amb les estrelles. Sobre el lli del bressol queien intactes les paraules i el do, faig esment dels següents:

...Seràs dolor amagat, joia esbandida,
com la terra soferta i agraïda...

...Llegiràs fàcilment l'inútil vers
escrit sota les fulles de l'alerç...

...Entendràs el diàleg transcendent
de les forces tel·lúriques i el vent...

...Si t'adorms sota un brot de satalia
és probable que escriguis poesia...

A través d'aquests fragments tan suggerents del llibre *Curriculum vitae* podem entrellucar els matisos vertebradors que formen els universos de les seves imatges. Amb un estil polit i fons, la seva poesia se'ns mostra sensitiva però precisa, sem-

pre oberta als canvis capriciosos de les estacions i a les subtileses de la natura: els seus esclats i les seves foscors són tot un manual de sentiments que li han fet sovint de mirall, un mirall que, d'altra banda, ens condueix dreceres endins de les seves vivències. L'autora parla sovint de diàlegs com una manera d'anar més enllà del jo i així copsar amb més ulls el secret de les coses menudes, aquelles que tenen el rar costum d'aixoplugar-se de més transcendents. Diàlegs atents i una mirada amorosa, gairebé clarivident per captar entre tant bellugueig d'ombres, la màgia que s'endevina en les seves lletres.

En *La veu del vent* són el vent i la ciutat els que dialoguen. El vent és qui porta el missatge, la veu del somni que deixa caure damunt l'escàlem d'uralita de la ciutat. Ella l'anomena amic i li prega que li envii la cançó, el ritme d'un triangle clavat entre dos blaus, la melodia que viatja al llom de cada onada per sempre més dels segles i dels segles.

I tot descrit amb paraules delicades: lúcides flors de saüc.

Joana Bel

Edita:

Centre Català del PEN Club

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Institució de les Lletres Catalanes

Ajuntament de Barcelona

Institut de cultura

Coordinació: Maria Barbal

© de les autores i autors

Tiratge: 500 exemplars

Dipòsit legal: B-28.014-02

Disseny i realització: Insòlit

Impressió: La Impremta Ecològica

CURRICULUM VITAE
(fragment)

I

Jo vaig néixer a l'envist d'una carena
quan encara era estiu, però les guilles
ja ensumaven els tords. Feinera l'àvia
perfumava amb codonys la roba blanca
i els dolcíssims arrops. Serventa lenta
es rentava els pits nus dintre la segla
aombrada de joncs. La mare, alta,
però fina de peu, mirava els cingles
tot pensant en la mar. Jo, un plor a l'alba.
Algú va dir de dintre de les portes:
—«Com que és fembra i no val per alts designis,
no és prudent fer conjur amb les estrelles:
la ungirem amb els dons eternals i fàcils
de la terra i del vent. I arribà el taumaturg
de les esquelles, la sentera dels dons i l'home lúcid
que predià el futur. Bulliren aigües
perfumades d'encens. Dintre les xicres
velles balbes sucaven coca flonja
i es senyaven el front. Com pluja fina
sobre el lli del bressol queien intactes
les paraules i el do:
«Seràs dolor amagat, joia esbandida,
com la terra soferta i agraïda.»
«Cada any pel tomb suauíssim del febrer,
cada dit, una branca d'ametller.»
«Si plou i vas pel món enamorada
faràs perfum de terra sadollada.»
«Si et besen quan l'estiu madura els grocs,
quin regust de maduixes i albercocs!»
«Llegiràs fàcilment l'inútil vers
escrit sota les fulles de l'alerg.»
«Ai quan et lliguin la garba! Estreta i pura,
sentiràs l'abraçada a la cintura.»
«Entendràs el diàleg transcendent
de les forces tel·lúriques i el vent.»
«Si t'adorms sota un brot de satalia
és probable que escriguis poesia.»

Concepció G. Maluquer

La Concepció amb la seva germana Carme

Salàs, anys 20

CONCEPCIÓ G. MALUQUER, ESBÓS BIOGRÀFIC

«Tenia tanta fal·lera per escriure —recorda l'escriptora seixanta anys després— que quan havia de donar la papilla a un dels meus fills, amb una mà tenia la cullereta i amb l'altra el llapis». La dècada dels 40 foren uns anys especialment actius i atrafegats per a aquesta jove mestra, mare de tres criatures i aprenent d'escriptora. Havia nascut l'any 1914 a Salàs, una vila del Pallars Jussà, famosa arreu d'Espanya per les dues fires de bestiar de peu rodó que anualment s'hi celebraven. Filla de casa Montsò, una de les millors argendes de Salàs, la Concepció era la gran de dues germanes. La seua mare s'havia casat amb Francisco de Asís González, un enginyer de la Canadenca, d'ascendència mallorquina, que havia vingut treballar en la construcció de la presa de Talarn. La filla, tot just si va tenir temps de conèixer, ja que l'home va morir el 1918, víctima de la mortífera epidèmia de grip que va assolir el país.

La infantesa a la casa pairal de Salàs, «un poble envoltat de vinyes verdes i d'oliveres grises, i abocat damunt l'aigua remorosa del torrent de la Solana», marcaran la trajectòria de la futura escriptora, especialment en els seus inicis. De ben petita, la Xiteta tenia la dèria d'escriure i sobretot, de pintar: l'ideal per a ella hagués sigut anar a aprendre dibuix a l'Escola Massana. La vena artística li devia venir del seu avi patern, un militar que havia escrit una pila d'obres de teatre. Ni la mare ni la padrina però, no estaven per romanços: volien que la nena aprengués un ofici de més utilitat. I per una nena de casa bona com ella, que a més, demostrava tenir molt cap per les lletres, el millor ofici era fer la carrera de mestra. Així doncs, cursa els dos primers anys des de Salàs amb l'ajut d'un mes-

tre particular i després baixa a Lleida per acabar la carrera. És allà baix, a la ciutat del Segre, on la sorprèn la proclamació de la República. Tot d'una, els nous vents de llibertat escampen les boires puritanes que planaven feia segles damunt la ciutat provinciana i que ho empudegaven tot: els carrers, l'internat de les monges de la Sagrada Família, i l'escola atrotinada del carrer Cavallers on estudiava. Va superar els estudis amb relativa facilitat, de manera que amb menys de vint anys i ja es trobava amb el títol de mestra al butxaca.

Llavors, en comptes de treure rendiment del nou títol, va preparar les oposicions per ingressar a l'Escola Normal de Mestres de la Generalitat. Oposicions duríssimes ja que la selecció dels alumnes era molt rigorosa. L'ajornament que suposaria en l'exercici de la professió, fóra compensat amb escriure per la completa formació que hi rebria, especialment en tècniques de pedagogia, i també perquè al final dels estudis en sortiria amb una plaça de mestra. Fou sens dubte una gran pensada. Un cop a Barcelona, a l'Escola Normal del carrer Urgell, se li va obrir el cel. Allí la noia de muntanya, sortida d'un col·legi de monges, va descobrir de cop el seu país, el valor del català com a llengua de cultura, i sobretot, la dignitat i l'orgull de ser una dona. Durant l'últim curs, el de les pràctiques, va esclatar la guerra i ho va capgirar tot. L'any 39 les noves autoritats franquistes no veien amb bons ulls el seu pas per l'Escola catalanista, de manera que, tot i els dos títols de mestra, va haver de presentar un pila d'avalis per poder exercir. No van pas destinar-la a Barcelona, tal com li corresponia, sinó als pobles perduts de l'Alt Berguedà. Entretant s'havia casat amb en Lluís Jordana, tècnic que treballava a Ràdio Barcelona. La distància del marit i l'ar-

ribada del primer embaràs la van fer decidir a demanar l'excedència.

Aviat el pis de carrer Consell de Cent s'omple de plors i de corredisses de criatures. I és precisament enmig del rebombori dels fills, quan a la mare li agafa la febre d'escriure. Li agradava escriure al balcó. No hi havia pas el brogit de cotxes d'avui. El balcó donava a un carrer silenciós, a un Eixample massa silenciós, que els vencedors de la guerra havien fet emmudir. Són uns anys tristos per a Barcelona, per a tot el país, els anys més dramàtics que ha patit mai la nostra cultura. Des del balcó confegeix els seus primers versos, versos íntims que evoquen els paisatges de la seua infantesa al Pallars o bé algun amor somiat. «Guardava els meus escrits com un pecat ocult», confessarà de gran la poetessa. I encara els guarda. Són els reculls de poemes titulats *Pallareses* i *Vint cançons de l'amor perdut*, avui encara inèdits. A part d'escriure versos, llegeix els poetes clàssics de la nostra llengua (des d'Ausiàs March a Salvat-Papasseit), de la llengua veïna (del Marqués de Santillana a García Lorca i Neruda) i també poetes forans com Walt Withman. A la vegada, com a exercici literari, tradueix al català el *Comentario al Cantar de los Cantares* de Fray Luis de León.

A poc a poc, a mesura que la ciutat es recupera, la seua veu poètica surt fora del pis. Un dels primers llocs on ressonen els seus versos, és precisament a la seua terra, no gaire lluny de Salàs, al Comú de Particulars de la Poble de Segur. En aquells anys, gràcies al dinamisme del metge Lluís Casanovas, el Comú mantenia una gran activitat cultural a base de conferències, d'exposicions d'art i de concursos literaris. Participa també en les tertúlies literàries del Centre Comarcal Lleidatà, organitzades cada divendres per l'infatigable Antoni Bergós. Allí coneix un altre pallarès, el

Joan Lluís de Rialp, un home afable i desconcertant, capaç de tocar el flabiol, d'escriure llibres sense saber gaire lletres i de vendre'ls ell mateix a centenars pels pisos de Barcelona.

Les vetllades poètiques es generalitzen, sigui en algun centre cultural sigui en qualsevol pis de l'Eixample. Els més habituals del seu grup són la Carme Monturiol, la Cèlia Sunyol, el Carles Sindreu que sempre estava de broma i l'Aurora Bertrana, una escriptora de viatges ja reconeguda en els anys de la República. Els fills de la Concepció esperaven amb candeletes les visites de l'Aurora al pis de Consell de Cent. La canalla obrien uns ulls com taronges escoltant les aventures que la dona els contava, aventures pels paradisos oceànics del mars del Sud o pels deserts del Marroc, on et podies trobar fins i tot amb princeses caníbals.

«Era molt difícil que una editorial et publicqués —recorda l'escriptora—. Als meus quaranta anys, tenia un munt de poemaris al calaix, però cap d'editat. L'única forma de publicar era guanyant algun premi». Un dels guardons literaris amb garantia de publicació era el Premi Ciutat de Barcelona, premi oficialista que les autoritats tenien la barra de lliurar la data que les tropes de Franco van entrar a la Ciutat. Per això hi havia escriptors que li feien el buit. Altres, com la Concepció, pensaven que la llengua catalana havia d'aprofitar totes les oportunitats per donar-se a conèixer, encara que vinguessin del poder que anys enrere havia intentat aniquilar-la. I més, si tenim en compte que el règim franquista havia aconseguit el reconeixement internacional i, doncs, que l'hauríem de patir durant anys. L'any 1956 es presenta al Ciutat de Barcelona amb *La ciutat i les hores* i queda finalista. L'any següent guanya el premi amb *La creu dels vents*. Tots dos poemaris, centrats en els paisatges i la

L'autora amb el seu avi

gent de Barcelona, seran publicats posteriorment.

Malauradament, l'embranchida editorial s'acaba aquí. Després d'aquests dos llibres, tan sols podrem conèixer engrunes de la seua poesia en alguna revista i en l'antologia poètica, prologada per Josep Vallverdú, i titulada *Lleida, vuit poetes*, que apareix l'any 1968. Mitja dotzena de poemaris, escrits durant aquests anys continuen avui inèdits. (*Pallareses*, *Miralls i prismes*, *Vint cançons de l'amor perdut*, *Cançons d'orat i altres veus*, *L'àngel rebel*, i *Xec Mat*). El poema èpic titulat *Lascaris, princesa grega, comtessa del Pallars* n'és una agradable excepció. Fou publicat l'any 1991 a Lleida per l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

«Ara m'he passat a la novel·la i em sembla que he trobat el veritable camí», confessa l'escriptora a l'antologia *Lleida, vuit poetes*, en la Nota Biogràfica que precedeix la quinzena de poemes triats. Si la dècada del 50 acaba amb el reconeixement de la nova poetessa, els 60 s'inicien amb la seua entrada en el món de la narrativa, gràcies també a l'empenta que suposa haver guanyat un premi. L'any 1960 obté el premi Joan Santamaria amb *Dues cases*, relat breu ambientat en la guerra civil espanyola, en el qual l'autora emprà la tècnica de les diverses veus narratives. Els personatges contenen la seua situació des del front guerra on es troben: uns obligats a fer de víctima, altres de botxí.

Parèntesi, publicada per Albertí Editor l'any 1962 suposarà el seu debut com a novel·lista. Aquesta primera novel·la marca ja alguns trets definitoris de la seua obra narrativa posterior. Com són, el retrat de la societat contemporània (o sigui la Catalunya dels primers 60, que ha superat les penúries de la postguerra),

la preferència per la introspecció dels personatges però situats en un món de desequilibris socials, i l'ús del present com a temps narratiu. Aquesta primera història, protagonitzada per un industrial barceloní que viu una crisi personal i financera, s'obre i es tanca amb la simetria d'un parèntesi gràfic, configurat per la fàbrica, el club social i la «querida» mantinguda.

La consagració com a narradora li arriba dos anys més tard, el 1964, amb *Gent del Sud*, publicada dins la prestigiosa col·lecció del Club dels Novel·listes, que Joan Sales dirigia a cops de geni i d'estisores. Ambientada en un poble del Pallars, que no pot ser altre que el Salàs de la seua infantesa, la novel·la presenta el xoc entre dues maneres d'entendre la vida: la població autòctona i les famílies d'andalusos que es guanyen el jornal replantant el bosc. La primera novel·la catalana sobre la immigració, reconeix Francesc Candel en el pròleg de l'edició íntegra editada l'any passat per Garsineu, i confessa que és la història que a ell li hauria agradat escriure.

Què s'ha fet d'en Pere Cots? (1966) és una novel·la breu, fruit d'un encàrrec de l'editorial Alfaguara per a la col·lecció de butxaca, «La novel·la popular». L'obra, estructurada en dues parts, és una petita obra d'artesanía narrativa. La primera part narra la inesperada desaparició d'un home gris; la segona, ens sorprèn amb les raons que han conduït el protagonista a posar una mica de color a la seua vida.

La mateixa editorial Alfaguara, dins la flamant col·lecció «Ara i ací», li publica l'any següent *Aigua tèrbola*, la seua novel·la més ambiciosa. L'acció es trasllada a Aiguadal, una petita ciutat industrial de l'interior de Catalunya, mentre

el narrador és substituït per les veus dels personatges.

«*Aigua tèrbola* és la novel·la que particularment més m'ha satisfet un cop acabada», reconeix l'autora catorze anys després en una entrevista a *El Correo Catalán*. Satisfacció pel tracte professional que ha rebut per part de l'editor, per la promoció de l'obra i, sobretot, pel respecte a la versió íntegra que li ha lliurat l'autora. Malauradament, l'aventura catalana d'Alfaguara no va durar gaire, de manera que en la propera novel·la, *Gent del nord*, va haver de tornar a raure al Club dels Novel·listes.

Tal com anuncia el títol, la darrera novel·la pretén ser una rèplica de *Gent del sud*. Els paisatges i la gent de muntanya són substituïts pels ambients mariners de la costa, i els treballadors andalusos pels turistes del nord d'Europa.

A part de l'anàlisi psicològica dels personatges, l'obra novel·lística de Concepció Maluquer ens mostra una visió lúcida i original de la Catalunya dels anys seixanta en els diversos indrets del territori. La ciutat de Barcelona (*Parèntesi*, *Què s'ha fet d'en Pere Cots?* i la novel·la inèdita *Crim al 90 bis*), el Pirineu (*Gent del sud* i els relats inèdits, *Aigua avall*), una ciutat de l'interior (*Aigua tèrbola*) i els pobles de vora mar (*Gent del nord*).

L'any 1971, quan va aparèixer publicada la seua darrera obra, l'escriptora feia quatre anys que havia deixat d'escriure. La sobtada mort de la filla gran, l'Ada, havia trasbalsat la seua vida. «Amb aquell patiment tan fort a dins, tot el que abans m'il·lusionava, com és ara escriure, ja no tenia cap sentit». Va haver de plegar, doncs, precisament quan ho tenia més fàcil: quan s'havia fet un lloc en el petit món de la litera-

tura catalana, els fills havien crescut i li deixaven més temps lliure, i els entrebancs de la censura franquista havien minvat considerablement.

Ben mirat, però, el que l'escriptora va deixar córrer l'any 1967 fou tan sols la seua carrera literària, no pas l'ofici d'escriure. Porta a la sang la dèria d'arreglenar paraules i ho practicarà mentre li quedi un alè de vida. Després del dolorós tràngol, la Concepció Maluquer ha continuat escrivint dietaris, cròniques de viatges i especialment poesia, piles i piles de poemes de caire intimista, que guarda per a ella i que no té cap intenció de publicar.

No voldria acabar aquest breu esbós biogràfic, sense fer un triple agraïment. En primer lloc, vull donar les gràcies al PEN Club la iniciativa d'aquest merescut homenatge. En segon lloc, a l'Institut d'Estudis Ilerdencs per la publicació del poema *Las caris* i a l'editorial Garsineu per la reedició de *Gent del sud* en la seua versió íntegra. Tant de bo l'exemple tingui continuïtat i aviat puguem veure publicada tota l'obra inèdita, si més no, la poesia de la primera època. La literatura catalana no es pot permetre el luxe de continuar ignorant una de les veus poètiques més originals de la postguerra. Finalment, com a fill del Pallars i com a escriptor català, el meu sincer agraïment envers l'autora. Gràcies, Concepció, perquè ningú com tu ha sabut cantar els rius i muntanyes del Pallars i els colors del Roc de Pesonada. Gràcies, per haver-nos salvat, amb tossuderia però sense fer gaire soroll, la música dels mots durant l'època més dura i més humiliant que ha patit la llengua i la literatura del nostre país.

Pep Coll

Amb els companys de l'Escola Normal de la Generalitat. Curs (18 alumnes)

Amb la germana i els tres fills a Salàs

Vaig néixer en un poble de muntanya que molts mapes es descuiden d'assenyalar ni amb un pic menut com un rastre de mosca. Malgrat tot, encapçala amb lletres grosses tots els meus records d'infant. Es diu Salàs de Pallars i té —entre altres coses remarcables— tres torrasses del segle XI i un *snack-bar* últim model.

Vaig estudiar el magisteri a la ciutat de Lleida i quatre cursos d'ampliació d'estudis pedagògics a Barcelona. Ara només faig de mare de família que, de tant en tant, escriu. No sé si algun dia faré d'escriptora de debò. No ho sé.

Vaig començar fent poesia com gairebé tothom i guanyant premis com gairebé tothom que fa poesia. Premi Ciutat de Barcelona, premi Joan Maragall, certàmens, Jocs florals... Va durar una temporada que em queien com una pedregada seca. Però jo no estava gaire convençuda. Trobava que d'aquella manera no diria mai el que volia dir. I vaig començar a escriure contes, novel·les curtes, novel·les no tan curtes...

VULGUES NO VULGUES (AUTOANÀLISI LITERÀRIA)

L'autor d'aquesta entrevista em demana que faci un comentari, resum o autocrítica de la meua obra escrita en conjunt o bé d'alguna novel·la en particular. M'apunto a la llei del mínim esforç —que suposo que em sabreu perdonar per causa del meu especial estat d'ànim— i trio un sol llibre, el que particularment més m'ha satisfet un cop acabat, cosa que no vol dir, de cap manera, que sigui el més reeixit en l'opinió dels meus possibles lectors.

La novel·la és *Aigua tèrbola*, títol simbòlic, i no pel sol fet que part de l'argument se situa en una petita ciutat on la principal indústria són les adoberies que empastifen l'aigua del riu amb els residus vermells i tèrbols del taní i les deixalles de les pells adobades.

Símbol, n'és també —i sobretot— per l'estat col·lectiu d'una petita burgesia de la postguerra, encotillada entre una falsa i hipòcrita moralitat i una covarda i potser també falsa acceptació d'una dictadura —en aquells temps ferotges— però que sí que era permissiva per propiciar negocis fàcils i lucratius.

En aquesta novel·la, com en gairebé totes les que bé o malament he anat escrivint, sempre m'ha preocupat donar testimoni d'algun fet conflictiu quan aquest fet afectava l'arrel i les essències de les nostres coses irrenunciables. Aquí, la protagonista, Gretel, una alemanya lliure i sense prejudicis, fa de catalitzador d'una sèrie d'elements d'aquesta societat hipòcrita i corrupta. Ricard, el fill estudiant, és com una finestra oberta a un possible món nou. Un món que, malgrat tot, malda per sobreviure després de la gran ensulsiada social, política i familiar.

AIGUA TÈRBOLA

Potser aquesta novel·la es voldrà classificar sota qualsevol d'aquests rètols, ara tan de bon veure: novel·la testimoni, novel·la denúncia, novel·la social o novel·la *engagée*. No ho sé. Personalment, en escriure-la, no he pensat en res de tot això. M'he limitat a descriure unes situacions concretes en un temps i un espai determinats. No en vaig ser testimoni. No denuncio ningú. (Qui sóc jo, pobra de mi, per estimar el dit i assenyalar: aquests són els «dolents»?). No pretenc reivindicar cap classe social (hi ha altres mitjans més eficients que els que podem emprar els pobres novel·listes). I no faig literatura, compromesa en cap ideologia. Simplement escric el que passa, el que ha passat o pot passar.

No crec en la gent bona o dolenta d'una sola peça. Som com som i les circumstàncies fan sortir el positiu o el negatiu que tots portem dins. Llavors, l'especialíssim magma de la postguerra

Concepció G. Maluquer

El Correo Catalán (30 de juliol de 1981)

al nostre país i en un determinat estament, van influir sobre una moral baquetejada i —cal dir-ho— frèvola, molt frèvola. I tot això sota la capa —que tot ho tapa— d'una religiositat mal entesa i una lamentable miopia social.

Voldria que quedés en palès, que no tinc cap greuge especial contra el ram dels blanquers. El fet —els fets— es podien haver produït exactament sobre un fons de trames i d'ordits en qualsevol fàbrica de teixits de Terrassa o de Sabadell. Tampoc no tinc cap mena de mania contra la nostra burgesia en general (per altra banda i en certs moments de la nostra història, autèntic puntal del país). L'essencial per a mi, és l'home en si mateix i en relació amb els altres homes que també contenen, perquè treballen, mengen, estimen i pensen, creen, són.

I per acabar, només allò que posen al començament de les pel·lícules i els llibres massa directes:

«Tota semblança amb personatges i fets reals, és una pura coincidència».

Amb Folch i Camarasa en la presentació d'Aigua tèrbola. Llibreria Catalònia, 1967

CONCEPCIO G. MALUQUER

AIGUA TÈRBOLA

ARA I ACÍ
ALFAGUARA

GENT DEL SUD

En el pròleg de *Gent del sud*, Francesc Candel expressa la seva perplexitat pel fet que l'any 64, set mesos després de la primera edició del seu assaig *Els altres catalans*, se li havia passat per alt la publicació d'aquesta novel·la de Concepció Maluquer i afegeix que li fa ràbia haver-la llegida 37 anys després i encara, que li agradaria haver-la escrit.

Als quinze anys, jo no coneixia pas les edicions de El Club dels Novel·listes i vaig trigar ben bé deu anys a gaudir-ne amb les obres de la Rodoreda, de Benguerel i del mateix editor, Joan Sales, en recordo aquell volum generós, la novel·la *Incerta glòria*. Els setanta, tampoc a mi em va arribar la notícia d'aquesta magnífica novel·la d'una dona del Pallars, com jo, que de ben segur m'hauria fet de font d'aigua cristal·lina i saborosa per sadollar la meua set de tradició. Tot i el retard en el meu coneixement, i així avanco ja la conclusió, no dubto a considerar-la una mestra.

Som als anys 60. Un grup d'uns 90 treballadors de Múrcia i d'Andalusia arriben a un poble del Pallars de 250 habitants. Llogats per la Forestal, la seva feina serà repoblar amb pins una extensió de muntanya. Al cap d'un temps, algunes dones i fills dels treballadors del sud s'incorporen al poble. Entre tots dos grups humans —autòctons i forasters— s'estableix una sèrie de relacions, presidides per la diferència econòmica i cultural. L'oposició màxima està representada pels líders de cada grup: l'alcalde i el capatàs.

Em sembla molt representatiu de la diferència aquest breu fragment:

«La Trini diu que ha venut més safrà, des que ells són aquí, que en tota la seva vida de botiguera. Es veu que unes patates o uns cigrons, teinyts d'un groc ben rabiós, fan de

tan bon menjar com de bon veure. I no és que s'entreguin gaire, a coure'n, de minestra, sobretot a l'estiu. Arriben a la botiga un quart abans de parar la taula i, amb quatre llau-nes, dos pebrots i dos tomàquets endeguen un dinar o un sopar.

—*No hay ná como er gaspacho!* —expliquen a la botiguera—. *Refresca las tripas, le harta a uno y no hay que ensendé lumbre pa prepararlo.*

Quan la Trini ho explica a la clientela de sempre, les dones de la vila fan una creu del front al pit, d'espatlla a espatlla i es besen el polze.

—¡Jesús, Maria, Josep! Menjar fred, icom els gitanos!

La vídua Bolanes creua les dues mans pàl·lides sobre la bata negra botonada de dalt a baix. La vídua Bolanes, des que té ús de raó ha vist posar l'olla del brou a dos quarts de vuit del matí amb un grapat de cigrons estovats, un os de pernil i un braó de xai. Allà a les onze —més aviat més d'hora que més tard, la col perbullida i les patates, i allà, cap al migdia, colar el brou i tirar-hi l'arròs i els fideus, companys inseparables d'una bona escudella.

—¡Gaspaxo!! Quin fàstic!! Si sembla talment menjar per a les gallines, tot trinxat! No sé com no agafen un còlic i s'hi queden.» (p. 86-87)

Després d'un enfilall d'incidentes dramàtics, la novel·la acaba amb la sortida del grup del sud cap a un altre poble.

Aquesta obra capta immediatament l'atenció del lector i la manté lligada en un *crescendo* apassionat fins al final. És una novel·la escrita amb destresa. Àgil, dramàtica, tendra i irònica. Gens corrent, doncs.

El dibuix dels personatges és efectiu i traçut, sense retòrica. I és, per a mi, un dels capítols més interessants.

El màxim protagonisme l'acaparen dos personatges masculins: el Contreras i l'Estrach. En un segon lloc, però amb paper rellevant, dos personatges femenins: La Coralito i la María Fe. El capatàs Contreras i la mestressa del Bar Xiringuito, la Coral, representen el grup nouvingut. Els altres dos —pare i filla— pertanyen a la família més poderosa i són els opositors, respectivament, amb els anteriors. Hi ha, a més, una atracció passional creuada. Entre la María Fe i el Contreras i entre l'Estrach i la Coral, aquesta segona no corresposta. Totes dues fracassaran.

En un segon nivell trobo dos personatges importants que aspiren a fer de pont entre tots dos grups: el capellà, mossèn Marcel, i, sobretot, el metge —don Cosme—, professional conscient, enfonsat per un drama íntim, que resulta ser un personatge entrañable.

Hi ha encara el grup d'homes forasters. Hi destaca el Carbonero, el Montes, els Manzano, el Jipío i el grup de Linares. I entre els autòctons: el Carlets, el Xamís, el Tomàs. I les dones: les Carolines, la viuda Bolanes, la Brígida i, de l'altre, la Fuensanta, la Juana, les mares... Cal dir que no són pas personatges fugagós, sinó, ben al contrari, perfilats, amb matisos que es diferencien entre si dins del grup propi. La ironia de l'autora es fa present a l'hora de mostrar-nos com són, sobretot les dones del poble.

I hi ha nens. De les dues bandes. Aquí és la tendresa la qualitat de l'autora que millor s'expressa. Especialment, en el Sebi, la Mari Cruz, i el Nelillo. La innocència i la bondat són dues de les característiques que els defineixen. A més, són aureolats per la màgia, un aspecte que, sens dubte, un altre autor hauria subratllat.

Hi ha una visió equilibrada de tots dos grups: a tot arreu hi ha «bons i

dolents» i si en fes un balanç afirmaria que el signe que domina els personatges és el positiu.

«Ell prou que es pensava que això del caciquisme havia desaparegut del mapa després de la guerra, però es veu que no és pas així, perquè aquest home ho és tot, ho té tot i ho mana tot: alcalde del poble; amo de la terra on planten els pins; amo dels boscos on tallen els pins; propietari de la serradora; propietari dels camions; propietari dels cinc-cents caps de bestiar i dels mil dos-cents caps de persona, d'aquestes persones que viuen dins un pilot de cases amuntegades com un castell de cartes. Molts cops ha pensat que si en caigués una, seguirien totes les altres al damunt.

¡Ah, se'n descuidava! També és l'amo de la María Fe.

No sap qui li ha dit que la María Fe s'ha trobat a faltar una polsera i que sospiten de la Coral. Tot podria ser. No n'hi ha un pam de net entre aquesta gent, i no és perquè siguin d'on són —que ell també ho és— sinó perquè representen una mena de terregada; de detritus que la gent benestant d'allà baix s'espolsa com aquell qui es treu un insecte de la solapa.» (p. 126-127)

Podem considerar extraordinària la modernitat de *Gent del sud* l'any 64. L'autora pinta en la novel·la un tema de rabiosa actualitat. No deixin de veure-hi una gran valentia. I és que aquesta novel·la de Concepció G. Maluquer resulta agosarada en més d'un aspecte. Per exemple:

—no defuig el mot xarnego posat en boca de més d'un dels personatges autòctons.

—no es tira enrere davant d'un assassinat que comet la guàrdia civil.

Aurora Bertrana presenta el seu llibre Aigua tèrbola. Llibreria Catalònia, 1967

—hi ha un personatge, el Sebi, que escolta la ràdio dins del cementiri

—no trobem cap mena de moralina (en la presentació de la Coral, en el personatge de Maria Fe, que és qui va més enllà canviant a l'última pàgina del llibre el significat de l'expressió «pobra gent»). «Ha pensat molt, aquests darrers temps i, comptat i debatut, troba que més de quatre personatges —li fa mal el cor però pensa en el seu pare — no són res més que “una pobra gent”.» (p. 237)

Hi ha en aquesta obra una qüestió especialment interessant per la dificultat que comporta i que també Candel destaca al pròleg. És el tractament lingüístic.

Cada personatge parla exclusivament la seva llengua d'origen. Ho fa amb viuesa i recollint les peculiaritats dialectals. Sobretot, el grup d'andalusos, que escapcen finals de mot i fan ces de les essences, que canten els versos populars de la tradició pròpia. El grup de catalans pallaresos s'expressen en un registre pròxim a la llengua estàndard, encara que amb lèxic del món agrícola i ramader i abundància de proverbis i frases fetes. No hi ha, doncs, influència lingüística ni contaminació entre tots dos grups, encara que els uns entenen completament els altres. A tall d'exemple una conversa entre el Sebi i la Mari Cruz. (p. 126-127)

El tractament lingüístic esdevé un dels elements ficticis més notables de la novel·la. I jo el relaciono amb l'absència d'un element argumental. L'es-

cola i, és clar, el mestre, aquell que hauria format trio amb mossèn Marcel i el doctor Cosme. El qual, forçosament, hauria fet llegir, escriure i fer comptes en una sola llengua, el castellà.

La principal conseqüència de la llengua dels personatges és que permet caracteritzar-los molt vivament, potser la causa d'aquesta decisió de l'autora. Vegin-ne una mostra. Carbonero-Estrach:

«Ui, no! Pero er día es largo y me quedan horas. Y, a mi, me gusta carbonería. Me podría zaca unos dineros que no irían mal. Me ha yegao la mujé, ¿zabusté? Y no ha venío zola. Ze ha traído la zuegra, y una hermana de la zuegra. ¡Zuerte que no tenemos hijos! Pues, como decía, esto de la carbonera...»

Redeu i com xerra. Mai no hauria dit que una cosa tan xica i tan fosca tinguéssim una parlara tan seguida i tan brillant. Perquè s'explica, l'home: “*Que zi la carbonera*”, “*Que zi la mujé*”, “*Que zi la zuegra...*”. I tot plegat per acabar fotent foc a la roureda. Perquè això que hi entén, a carbonar, ho diu ell, però aneu a saber... ¿És que entenen d'alguna cosa aquesta gent?

—Hace má de veinte años que carbonero. En mi país tó er mundo me conocía y en el cortijo de don Gaspá me lo compraban tó.

—Però ho vas deixar, oi?

Tots fan igual. Expliquen sopars de duro i tot plegat, misèria.

—Sí, es verdá. La vida, ¿zabusté? Como allí tó er mundo decía que aquí ze vivía mejó...

—Sí, que aquí lligàvem els gossos amb llonganisses. A tot arreu s'ha de pensar per anar a cavall. ¿Què et pensaves?

El Carbonero avança dues passes. La silueta retallada davant la finestra mou els braços i el cap amb energia.

—Ya lo zé, ya lo zé. ¡Pero si lo que yo quiero es trabajo! —s'atura i abaixa la veu—. Zobre tó der mío, que és carbonería. To er mundo lo conocía er carbón de mis carboneras. Que en mi tierra tó er mundo me llamaba Carbonero por mi carbón.

Sempre li passa el mateix, a l'Estrach. De bon començament, els enviaria tots al diable; després, s'horumia i pensa que també són persones, no ben bé com les altres, però persones.» (p. 74)

Suposo que per tot el que he dit, s'entén que ens ocupem d'una novel·la excepcional. Dissortadament poc coneguda. El temps des de la primera edició no li ha fet perdre graus, no l'ha descolorida; al contrari, per tot el que hem viscut i el que estem vivint, té avui un valor històric afegit. Com Francesc Candel afirma al pròleg «és una novel·la que es manté fresca com una rosa, vivaç i bulliciosa, que se't mou a les mans». Jo només hi afegeixo, plena d'equilibri i de valentia.

Maria Barbal

Concepció G. Maluquer ens devia aquesta *Gent del nord*, «pendant» aquella *Gent del sud* que ha cridat tant l'atenció de la crítica i del públic. Si l'escenari de *Gent del sud* és una vila del Pallars, comarca natal de l'autora, i el seu tema actualíssim els problemes de tota mena que hi planteja la immigració sud-espanyola, en *Gent del nord* l'escenari és una comarca del litoral que Concepció G. Maluquer coneix igualment a fons i el tema, igualment actualíssim, una altra onada de gent forastera que amenaça amb submergir-nos, els turistes nord-europeus. Dels dos punts cardinals oposats ens van arribant aquests dos corrents incessants que cada un a la seva manera alteren de moment la fesomia tradicional de la nostra pàtria; aquesta, emperò, és eminentment assimiladora i sap absorbir-ho tot sense desnaturalitzar-se: al cap dels anys, Catalunya es retrobarà —esperem-ho— tan catalana com sempre. Com en *Gent del sud*, l'escriptora pallaresa assoleix en *Gent del nord* el difícil encert de convertir un tema sociològic real i actual en matèria novel·lística de tibant interès; vet aquí una novel·la que, com l'anterior, «es llegeix d'una sola tirada». La fina ironia amb què hi són vistos els personatges no exclou de cap manera, ben al contrari, una simpatia profunda i cordial, la mateixa que ja feia tan atraient la lectura de *Gent del sud*—; no més en el cas de l'enigmàtic *herr Doktor* la simpatia es glaça: és que torna a la memòria l'incomprensible misteri d'horror que deshonrava una trentena d'anys enrera el més avançat dels pobles nord-europeus.

Club dels Novel·listes

Excursió a Escàs (Vall d'Assera). Estiu de 1959. La Concepció Maluquer de Jordana i els nens Joan i Roger Lluís Alba. (Foto Joan Lluís)

Castell de Sort dels Comtes del Pallars

PRÒLEG A LA CREU DELS VENTS PARAULES LIMINARS

En dos anys consecutius el premi de poesia catalana Ciutat de Barcelona fou adjudicat a protagonistes femenines: el de 1956, a Maria Beneyto, per *Ratlles a l'aire*; el de 1957, a Concepció G. Maluquer pel seu llibre *La creu dels vents*. Però ambdues autores havien ja coincidit en el mateix any 1956, on C. G. Maluquer resultà finalista amb el seu poema *La ciutat i les hores*, recull cíclic que després guanyà el premi de l'Ajuntament de Madrid als Jocs Florals celebrats en 1958 en el Centre Català d'aquella capital.

Aquesta referència bibliogràfica ajudarà a comprendre, d'antuvi, la rapidesa amb què la personalitat de Concepció G. Maluquer s'ha imposat en el món de les lletres catalanes. No solament en el de la poesia. Perquè la nostra escriptora té enllestit un important recull de narracions, i no ens estranyaria gens que ben aviat ens sorprenguéssim amb l'aparició d'una primera novel·la.

El relleu d'aquesta vocació literària múltiple, o almenys variada, augmenta encara si tenim en compte que Concepció G. Maluquer constitueix una aportació de les terres lleidatanes a la producció catalana contemporània, fenomen integrador ben plausible dintre la necessària continuïtat de la nostra Renaixença. Nada a Salàs de Pallars, resident a Barcelona, Concepció G. Maluquer té, així, la dimensió geogràficament sana d'un origen pirinenc, buidada dins el cosmopolitisme de la nostra primera ciutat, Cap i Casal de Catalunya.

Heus ací una particularitat que té la seva transcendència en els dos llibres que en podríem dir barcelonins, abans esmentats, de Concepció G. Maluquer. La de l'absoluta novetat —una novetat, diríem, literàriament virginal— de la seva visió ciutadana. Tant en *La ciutat i les hores*, com, sobretot, en *La creu dels vents*, tota la nombrosa —reiterada o reiterativa— literatura poètica de temàtica barcelonina fins ara coneguda, té en aquest llibre que li oferim, una poderosa, una enlluernadora renovació. Una magna amplitud d'horitzons és desclosa al lector, com una cascada policroma, harmònica però movedissa, on aquesta mateixa ciutat nostra quedés reflectida dins prismes fins ara inèdits.

Tota la concepció de *La creu dels vents* és de gran poeta. D'una ambició lírica que exigia una perseverant alenada. La unitat rítmica de l'hendecasíl·lab blanc i la sostinguda continuïtat dels quatre moments que integren el poema, són elements que posen a prova tot un magisteri de poesia i tota una executòria d'inspiració. L'originalitat del simbolisme que centra i expressa la visió i el cant de la ciutat, i l'equilibri amb què l'autora juga sobiranament els motius metafòrics amb la realitat que en podríem dir cosmogràfica i urbanística alhora, són verament una mostra de gran poesia i de domini dels instruments de creació verbal que la poetessa ens revela i adverteix, sense interrupció ni desmai.

No podem dir tampoc que tot sigui virtuosisme visual ni de vessall de riquesa descriptiva o evocadora en aquest personalíssim poema de *La creu dels vents*. Dessota d'aquesta saba vital i

multicolor que circula pel vers, palpita una emoció unànime del més alt lirisme, que dóna raó suprema d'aquesta vertebració interior que encaixa els cants i les frases i resol en una unitat íntima i general al tema escollit. Al costat de les moltes odes antològiques a Barcelona que existeixen (des de les de Maragall i Verdaguer a les de López-Picó i Guilanyà, entre tantes altres), el poema de Concepció G. Maluquer ens presenta un carisma fins ara inconegut, on la realitat pròxima ens sembla remota, encara que real, per la força centrífuga de la fantasia que empeny endalt, panoràmicament, el fervor pindàric de la lloança, tornada visió còsmica sota el trànsit regular del temps.

La creu dels vents és, doncs, un poema simbolista, en efecte. Un poema on ens apar assistir a un miratge màgic, que ens submergeix, als lectors que en som espectadors, i a l'urbs que n'és el personatge, en la brillant vibració lumínica d'uns efectes narratius, on el verisme es transforma en imaginació sense perdre la propietat inicial de l'arrencada. Els arabescs dels versos que munten i es dilaten fins al firmament configuren quatre visions ideals de la ciutat mateixa, com els quatre braços d'una creu única que és el culte d'una fidelitat pairal que l'autora professa i que el llegidor pressent i capta, a cada instant. «Un esperit cavalca en cada rima», podria dir Concepció G. Maluquer, com Josep Carner, de qui, més aviat en el llibre seu anterior, *La ciutat i les hores*, podria dir-seu feudatària.

A l'elegància del llenguatge, sempre viu i directe, per bé que d'encuny poètic insubornable, la nostra poetessa

d'avui hi arriba per l'òptima qualitat del seu lèxic i l'ordenada estructura de la seva sintaxi. L'autora no es posa a escriure —ens dóna aquesta impressió— fins que «la paraula viva» no s'ha fet en ella evidència expressiva. I això li procura una plenitud fluvial, mai tumultuosa, però sí fluida, que obté per a la seva correntia lírica una aplomada serenitat. Al romanticisme de la seva passió literària, que li fa estimar els seus temes, i determinar-los per aquest amor, correspondria el classicisme de les seves formes estròfiques o rítmiques, en folgada disciplina natural, sentida per l'imperatiu del gust i de la formació estètica que li són propis.

La creu dels vents, en el guany del premi destacat que la imposà entre molts llibres meritíssims, justifica l'interès d'una edició i l'expectació d'uns lectors que l'esperaven. El menys qualificat dels que qualificarem el volum, n'ha resultat l'introduïdor. No calia. *La creu dels vents* és un exponent esclatant de com, la poesia —masculina o femenina, és igual, perquè la poesia no té sexe— «tot just ha començat i és plena de virtuts inconegudes», com digué Maragall, i hem de repetir tot sovint els seus deïxebles. Algunes d'aquestes virtuts inconegudes deixaran d'ésser-ho, per als lectors, després d'haver penetrat en l'irisat oceà —evidentment mediterrani— d'aquest poema, i d'haver-se abandonat al deliqui, ensems profund i amable, de les seves flexibles i triomfants onades de bellesa.

Febrer de 1959
Octavi Saltor

CONCEPCIÓ G. MALUQUER

LA CREU DELS VENTS

P O E M A

Premi Ciutat de Barcelona 1957

BARCELONA
1959

Els matrimonis Casacoberta, Jordana Maluquer, Mir, Lluís, l'Enriqueta Espinagosa i el sr. Parramon cap als anys 60 a can Jordana

PRÒLEG A LA CREU DELS VENTS LA POESIA DE CONCEPCIÓ MALUQUER

No hi ha literatura sense antecedents, és a dir, sense influències que es perllonguen. Voluntat d'idioma, consciència històrica de poble, testimoni de circumstància individual o col·lectiva, codificació de batec humà i arruada visió de futur, són constant que informen universalment l'esperit de creació.

Gosaria dir que la primera cosa que hom adverteix en la poesia de Concepció G. Maluquer és l'existència d'una voluntat de tema simbòlic-ètic, sobretot en el llarg poema *La creu dels vents*, i també la de *La ciutat i les hores*, dona fe d'una poesia que per instint s'afua devers la figuració èpica. S'hi afua només: no s'hi resol, però. Hi ha en ella la simplicitat de la força i un xarbotar de moviment i d'acció de precedents ben concrets en la nostra poesia.

Des dels primers moments sorprèn el fet de trobar-nos davant una poesia que no gemega, sinó que canta, afirma i desprèn una qualitat actuant insòlita. Concretant-nos al poema, els vents tracen sobre una gran urbs —Barcelona— la seva creu immensa i obren llurs boques diferents a un diàleg amb la ciutat jaguda cara el cel i

...despentinada

de fums i de calitges, nua i bella;

però amb la pell de pedra i de misteri,
talment una Afrodita vora l'aigua...

a la qual el Vent duu «un xiscle nou que es fa bandera». Poema de cabals

que s'entortolliguen harmoniosament, *La creu dels vents* arrenca d'un concepte de quotidianitat mítica per a elevar-se a una transcendència al·legòrica. El Vent (o millor dit, els quatre vents cardinals) arriben a cobrar el sentit de la consciència vertiginosa i lliure de l'univers que s'oposa a la gravitació tràgica de la vida deshumanitzada per acumulació monstruosa. Però si aquesta oposició sembla evident al principi, aviat ens adonem que no és res més que una mena d'excusa profunda per a tirar endavant el diàleg enfervorit. Els quatre vents són l'esperit del món però són també l'esperit de la ciutat amb la qual s'identifiquen per possessió, i tant és així que, al final del poema, el Vent de l'Oest (i en deturar-nos a pensar d'on ve aquest vent ens adonem de la transcendència i pes de la imatge) diu a la Ciutat que sentirà el seu sortilegi «com una creu d'amor damunt l'espall».

La creu dels vents dintre de la seva unitat orgànica de tall clàssic, conté la varietat que es fa indispensable en tot poema llarg. Aquesta varietat hi és donada no solament per la introducció d'alguns temes tradicionals (el d'Ulisses per exemple) sinó per la riquesa i audàcia metafòrica d'un dir que es caracteritza per la seva màgica fluència.

La veu de la nostra poetessa també és abeurada pels grans vents, i ella sap, amb Blake, que «l'eternitat està enamorada de les obres del temps».

Agustí Bartra

LA CREU DELS VENTS

INTROIT

CIUTAT:

Escolta'm, tu que duus les ales altes
i els ulls tornassolats de llunyanies;
escolta'm, tu que parles un llenguatge
brodat amb veus antigues i disperses.

Arriba't fins al límit dels meus angles,
revolta'm els penells i les senyeres
i truca amb el teu puny irat als vidres
que aïllen el meu cor dels teus viatges.

Jo sé que duus al pit la rosa gràcil
dels trenta-dos pistils. Fes-me'n l'ofrena,
que jo sabré percebre, en cada vèrtex,
el rumb i la fragància de la terra.

De Nord a Sud, tramunta serralades
i porta'm el perfum de les fronteres;
de Sud a Nord, un àcid de taronges
i un cant de moabita espigolaire.

Si un dia véns de l'Est amb sorra al llavi,
recorda't que he nascut mirant les illes;
de l'angle de l'Oest, recull l'estrella
que es pon com una llàgrima irredempta.

VENT:

Amiga: Jo vindré amb les mans ungides
de flaire vegetal. Duré un grafisme
de rius i de camins a la pupil·la
i un càntic adormit damunt l'espatlla.

Et parlaré amb les quatre veus dels límits
d'aquesta terra amiga. Porto els cercles
de tots els horitzons dins la mà balba
per fer-te'n una fúlgida tiara.

Ajeu-te cara al cel. Despentinada
de fums i de calitges, nua i bella;
però amb la pell de pedra i de misteri
talment una Afrodita vora l'aigua.

Obre'm de bat a bat totes les portes,
d'ull buit i extasiat de les finestres,
la roda de les places, on s'atura
un fil de sol i una hora desconnixa.

Jo et duc un xiscle nou que es fa bandera
damunt dels parallamps i dels cimboris,
i un àngelus inèdit que rellisca
del cor de les campanes a la platja.

Amiga: perquè fores l'elegida,
jo et vinc a ungir amb el crisma de la Pàtria.

Premi Ciutat de Barcelona, 1957 (fragment)

Treballant amb la primera Hispano Olivetti. Anys 70 (?)

Poemes

CANÇÓ DEL PICAPEDRER

Picapedrer de carretera
fes per manera de botre el mall
sobre el mirall
de la riera.

Picapedrer de llavi dolç
guarda't la pols damunt la galta
que l'hora és alta
i els vents són molts.

Amb llums diürnes alces espurnes
i amb munts de grava i màgics fils
fas collarets

pels corestrets
guàrdies civils.

Ells et pregunten amb llengua estranya.

Tu, pica fort,

Que el vent del nord no ve d'Espanya.

Si t'acompanya algun bon record
tu, pica fort!

Cançons d'orat i altres veus (inèdit)

CANÇÓ DELS CONTRABANDISTES

Com els isards pugem a esbarts
per les timberes.
Contrabandistes de caderneres
passem a França tots els dimarts.

Portem sarrons plens de moixons
i plomes rares
carrabiners vestits de frares
ens tiren pedres amb els mandrons.

Si en maten un l'aigua és a punt
i se l'emporta.
La pala grossa de la comporta
cada dimecres rep un difunt.

I a l'endemà, qui ho vol mirar
ho veu i ho calla.
Un nou isard passa la ratlla
banyes enlaïres, carena enllà.

Cançons d'orat i altres veus (inèdit)

La casa de l'autora a Salàs

V

Arriben d'allà on mor el riu, i duen
l'espatlla plena de verdors sedants.
La llum del dia nou, fa més brillants
les cols que ploren i els raïms que suen.
La fruita s'ha adormit agombolada
a l'ancestral traït d'un carro vell;
després voldrà contactes a la pell
i veus de dona forta i assenyada.
Elvira no sap res de Baudelaire,
però duu un bell diable dins la vena,
ulls i llavis de foc, la galta plena
i és gràcil com la copa d'un alerç.
Ara crida i ofrena amb impudícia
la fruita d'un autòcton paradís.
Les pomes semblen d'ambre i de vernís
i esperen la llangor d'una carícia.
El dia encara és tímid i no gosa
baixar a esbandir les ombres dels portals.
Cel blau amunt, ha dibuixat un vals
el vol lleuger de la primera alosa.

La ciutat i les hores

VII

Ai, les flors amb esdrúixola! s'estiren
damunt les altres flors de nom senzill:
Anèmones d'ulls d'ombra i de perill
amb voravius de febres que deliren.
Camèlies malaltes, isonades
d'un món de Margarides Gautier.
Hortènsies com boles de paper
amb tons de plenilunis i d'albades.
Orquídiades i fúcsies intenses
com una nit d'amor i de neguit,
i aquest perfum estrany i indefinit
de grans anhels i fondes defallences.
Gertrudis s'ha aturat, i les parades
li ofrenen un barroc esflorament.
Gertrudis vol un simple pensament
i quatre o cinc violes apomades.
Després davalla sota un verd de branca
i un sol filtrat, mansoi i malaltís.
La rambla estrenava el dia i té un somrís
obert damunt de cada rosa blanca.

La ciutat i les hores

IX

Despertem els jardins desensonyats
al bes de l'aigua nova. Tot respira
un cant de «Resurreixit». L'hora es mira
dins l'aire d'un bon dia assolellat.
Rodolen nou batalls. Ja l'aula és plena
de veus d'infant i verbs irregulars.
Un mapa –groc de terra, blau de mars–
aplana l'altitud d'una carena.
És l'hora del neguit i la fal·lera,
del pas lleuger i el pensament distant.
Adéu-siau cel blau, adéu infant,
ruixim de sol i vol de cadenera.
Isaura seu davant les persianes
i mira l'alfabet de la «Underwood»
i pensa en una vela i un llagut
i en platges adormides i llunyanes.
Avui, però, és tot orfe de distància;
només: l'arxiu, la màquina, el fitxer...
i aquella rosa blanca del pitxer
com únic holocaust a l'elegància.

La ciutat i les hores

LA LLUITA

Un dia tot encès de primavera
s'oïen clamors de lluita per les llaus
i l'aigua sempre verda del Noguera
canta més fort i porta més bromera
i el cel està pintat de quatre blaus.

L'àliga d'or ha alçat la gran volada.
Nova força l'empeny cingles amunt
l'ala tensa, l'ull fit, l'urpa esmolada,
esguarda l'enemic des de l'alçada
i els veu com van passant tots d'un a un.

L'estret de Collegats és l'altra fita
on el Pallars hi resta dividit.
Al fons del gran gargal l'aigua s'agita
i una llenca de cel blava i petita
s'obira entre l'esquerda de granit.

Al fons del coll i arran de l'aigua neta
les hosts de l'enemic van davallant
i al cim del gran penyal, guaitant l'estreta
fosc del tall, afinen la sageta
els homes que amb el Rei estan lluitant.

Al crit d'atac, de l'arc la corda es tensa
quan sona l'estridència dels clarins
i s'obre el gorgal la boca immensa
que engull el riu d'acer que el cim li llença
com pluja de mil dard lluent i fins.

Ja xiulen les sagetes afuades,
reboten pels pitrals dels cavallers,
s'aixequen les montures esverades

llençant contra les pedres esmolades
el pes del seu genet i el seu arnès.

Grans esgarips reboten per la serra,
alçant ressons i fondes tornaveus.
Renills de bèstia folla que s'aferra
guaitant l'abim constant. Als cants de guerra,
les veus de l'aigua semblen molt més lleus.

El riu recull amb braç d'escuma blanca
el cos que se li ofrena ensangonat,
amb besos de cristall els ulls li tanca.
Cap pedra esllavissada ni cap branca
deturen el seu pas afal·lerat.

I baixa tot portant la gran faldada
on sura el cap badat dels cavallers
i cau del cel blavós pluja afuada
que es va clavant seguida i incertada
damunt el cos immòbil dels guerrers.

Pel Pont de Claverol, l'aigua inquieta
és roja com el sol quan va a ponent;
i Sant Corneli guaita la desfeta
com si mirés el vol d'una oreneta;
altiu, impertorbable, indiferent.

Ja no veuran mai més les vinyes verdes
ni l'olivera grisa de Salàs.
El Comte Foix recula a les esquerdes
de cara al nord, arran les serres gerdes
on dormen els estanys damunt el glaç.

Lascaris, princesa grega, comtessa del Pallars
(cant VI)

CÀNTIC D'AROMA

Beneïda
la terra que aixopluga el peu errívol
i el palmell sense argent.
I recull la tristesa
aspra, bruta i descordada
com la pobra camisa
dels pobres.

Beneïda
la terra que deixa un espai d'esperança
entre els homes que llauren i filen
i mengen i beuen,
i estimen i pensen
i creen
i són.

Benaurada
la llengua de curtes paraules
pintades de sol.
Paraules exactes i tenses com veles
del mar dels dofins.

Ressonen com àmfores
quan l'hora és ben clara,
la platja segura
i lliure la veu.

I a l'hora del dubte
a l'hora del trànsit
a l'hora del clam;
s'ajeu damunt la ferida de l'hoste
amb gràcia d'estrella,
de crisma
i de sal.

M'inclino
i beso la TERRA que serva l'empremta
del cor sobre el llim.

L'àngel rebel (inèdit)

(publicats alguns

poemes dins l'antologia *Lleida, vuit poetes*).

LASCARIS PRINCESA GREGA, COMTESSA DEL PALLARS

CONCEPCIÓ G. MALUQUER

CIGNE

LES CINC BRANQUES

(POESIA FEMENINA CATALANA)

BARCELONA

1975

CONCEPCIÓ G. MALUQUER. BIBLIOGRAFIA

NARRATIVA EDITADA

- «Tres àngels pel camí.» Narració publicada a *Revista Condal*. Especial Nadal, Oct.-Des. 1959. Reproduïda a BAYO, Emili; MACIÀ, Xavier, *Narradors de Ponent*. p. 203-207.
- Dues cases*. Premi Joan Santamaria 1960. Barcelona: Editorial Arimany, SA, 1960. 39 p. Editat com a separata de la revista *El Pont*, núm. 22.
- Parèntesi*. Premi Brigata Sassari als Jocs Florals de l'Alguer, 1961. Barcelona: Albertí Editor, «Nova Col·lecció Lletres», núm. 67, 1962. 154 pp.
- «Sonàmbula» Premi Condal al V concurs de Contes Literaris de l'Associació Condal. Editat a *Els millors contes del Premi «Condal»*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 1963, p. 133-144.
- Gent del sud*. Barcelona: Club Editor, Col·lecció «El Club dels Novel·listes» vol. XXX, 1964. 198 p. Edició íntegra (la primera edició va sofrir importants modificacions imposades per l'editor) a Tremp: Garsineu Edicions, Col·lecció «Biblioteca Pirinenca» núm. 36, 2001. Pròleg de Francesc Candel. 238 p.
- Aigua tèrbola*. Barcelona: Ediciones Alfaguara, Col·lecció «Ara i Ací», 1967. 227 p.
- Gent del nord*. Barcelona: Club Editor, Col·lecció «El Club dels Novel·listes» vol. LXIV, 1971. 173 p.
- «L'espera». Narració publicada a *El Pont*, núm. 61 (1972), p. 24-32.
- «Alta tensió». Narració del llibre inèdit *Aigua avall*, publicada a *Ressò de Ponent*, desembre de 1988.

NARRATIVA INÈDITA

- Aigua avall* (narracions).
- Meridians i paral·lels* (narracions).
- Benaurats* (narracions).
- Crim al 90 (bis)* (novel·la).

POESIA EDITADA

- La creu dels vents*. Poema. Premi Ciutat de Barcelona 1957. Pròleg d'Octavi Saltor. Barcelona: Impremta Moderna, 1959. 70 p.
- La ciutat i les hores*. Poema. Finalista del Premi Ciutat de Barcelona. Pròleg de Manuel Bertran i Oriola. Barcelona: Impremta Moderna, 1960. 109 p.
- «L'auca de l'enfadós (o la fi del cagaelàstics)». Poema anònim atribuït a Joan Oliver. Recollit a CREXELL, Joan, *A Franco. Tretze poemes catalans. 1939-1975*. Barcelona: Edicions El Llamp, 1989, p. 25-30.
- Lascaris princesa grega, comtessa del Pallars*. Pròleg de Pep Coll i de Xavier Macià. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, Col·lecció «Cigne» núm. 3, 1991. 97 p.

POESIA INÈDITA

- L'Àngel rebel*. Premi Joan Maragall, Jocs Florals de París 1959.
- Curriculum vitae*. Accèssit a la Flor Natural, Jocs Florals de Perpinyà 1964.
- Cançons d'orat i altres veus*.
- Pallareses*.
- Miralls i prismes*.
- Vint cançons a l'amor perdut*.
- Xec-Mat*.

RESSENYES, ESTUDIS, ANTOLOGIES

- Lleida, vuit poetes*. Barcelona: Edicions Ariel, «Els llibres de les quatre estacions», 1968. Pròleg de Josep Vallverdú.
- Les cinc branques. Poesia femenina catalana*. Barcelona: Esteve Albert i Corp, 1975.
- BUSQUETS I GRABULOSA, Lluís; QUEROL, Carolina. «Concepció Maluquer, fràgil i soferta». *Plomes catalanes, a El Correo Catalán*, 30-VII-1981 i 31-VII-1981.

- BORREL i FIGUERA, Josep. *Escriptors contemporanis de Ponent (1859-1980)*. Lleida: Ajuntament de Lleida, Col·lecció «La Banqueta», 1984.
- BAYO, Emili; MACIÀ, Xavier, *Narradors de Ponent (1939-1987)*. Antologia. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, Col·lecció «El Molinet de Vent», 1, 1987.
- RIQUER, COMAS, MOLAS. *Història de la Literatura Catalana*, Vol. 10, Barcelona: Edicions Ariel, 1987 i Vol. 11, Barcelona: Edicions Ariel, 1988.
- Escriptors de Ponent de la A a la Z*. Lleida: Ajuntament de Lleida, 1990.
- CORSÀ, Laura; DATSIRA, Núria; PIÑOL, Ester; ROVIRA, Marta, «Concepció Maluquer, vida i obra». *Collegats, Anuari del Centre d'Estudis del Pallars* (1991) p. 391-399.
- Qui és qui a les lletres catalanes. Repertori d'autors vivents d'obres de creació literària en llengua catalana*. Barcelona: Institució de les Lletres Catalanes, 1991.
- CAMPILLO BESSES, Xavier. *Geografia i literatura a l'Alt Pirineu Català*. Lleida: Estudi General de Lleida, «Espai/Temps», Quaderns del Departament de Geografia i Història de l'Estudi General de Lleida, núm. 10, 1992.
- CAMPILLO BESSES, Xavier. *Literatura pirinenca contemporània: una antologia. L'Alt Pirineu Català vist pels seus escriptors*. Tremp: Garsineu Edicions, «Biblioteca Pirinenca» núm. 8, 1993.
- Nou diccionari 62 de la literatura catalana*. Barcelona: Edicions 62, 2002.

Francesc Farràs Grau
Francesc Prats Armengol

*Socorreu-me dins les termes d'una hora
car mos senyals demostren viuré poc.
A. M.*

Si em moro avui que és dia d'hores curtes
i el novembre s'esfulla com un xop;
no ho digueu al marxant de vidre i pisa
que puja d'allà baix. Ni a les gitanes
de les cintes a pams i les cistelles
perfumades de fum. Que no ho sospiti
el potent i ravent camionaire
que s'emporta els avets. Ni la madama
que només ve pel juny i troba amargues
les ametlles tendrals.

Digueu-ho a l'aire
i a l'aigua, i als camins, i a les clivelles
perquè neixin abrils. I als cabreres
que tornen quan és fosc i saben coses
que no diuen ni als boc. Coses tan fines
com la flor de saüc.

Conteu-ho als íntims
als que foren ungits, com jo, amb els crisma
de la Terra i del Vent.

Currículum vitae
(fragment del final del poema)

*El cas es fer-lo durar.
Ningú sap perquè serà.*

*Hi ha una explicació noveta:
Es per fer-nos la punyeta!*

*Lus consola qui ha fòrt
coeu ~~de~~ pertoca a un mal parit.*

*VINT DE NOVEBRE GLORIÓS
S'ha acabat el grau merdós*

*I aquest \$ són els quatre farts
de la fi del Cagaelàstics!*

Adiuen del Segle XX

L'auca de l'enfadós (o la fi del cagaelàstics)

*Aquest àlbum s'ha editat
amb motiu de l'homenatge a
CONCEPCIÓ G. MALUQUER
organitzat pel Centre Català del PEN Club
el 30 de maig de 2002*

